

โรคไข้เลือดออก

ไข้เลือดออก เป็นโรคที่เกิดจากยุงเป็นพาหะของโรคไข้เลือดออก นอกจากจะเป็นปัญหาสาธารณสุขของประเทศไทยแล้วยังเป็นปัญหาสาธารณสุขทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศในเขตร้อนชื้น และก่อให้เกิดความกังวลต่อผู้ปกครองเวลาเด็กมีไข้

อุบัติการณ์ของโรคไข้เลือดออก

เมื่อ ค.ศ. 1970 มีการระบาดของไข้เลือดออกเป็นครั้งคราว epidemic 9 ประเทศ ปัจจุบันไข้เลือดออกมีการระบาดเพิ่มมากขึ้นในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ปัจจุบันไข้เลือดออกเป็นโรคประจำท้องถิ่น endemic ของประเทศมากกว่า 100 ประเทศในแถบแอฟริกา อเมริกา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ western pacific โดยมีความรุนแรงมากในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ western pacific ประชากรประมาณ 2,500 ล้านคนในประเทศที่มีการระบาดจะเสี่ยงต่อการติดเชื้อไข้เลือดออกประมาณว่าจะมีการติดเชื้อปีละ 50 ล้านคน และต้องนอนโรงพยาบาลมากกว่า 500,000 คนต่อปี อัตราการเสียชีวิตประมาณร้อยละ 2.5 แต่อาจจะสูงถึงร้อยละ 20 หากให้การรักษาอย่างดี อัตราการเสียชีวิตอาจจะลดลงต่ำกว่าร้อยละ 1

สาเหตุของไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อที่เกิดจากยุงลาย *Aedes aegypti* ตัวเมียบินไปกัดคนที่ป่วยเป็นไข้เลือดออก โดยเฉพาะช่วงที่มีไข้สูง เชื้อไวรัสแดงกึ่งจะเพิ่มจำนวนในตัวยุงประมาณ 8-10 วัน เชื้อไวรัสแดงกึ่งจะไปที่ผนังกระเพาะและต่อมน้ำลายของยุง เมื่อยุงกัดคนก็จะแพร่เชื้อสู่คนเชื้อจะอยู่ในร่างกายคนประมาณ 2 - 7 วัน ในช่วงที่มีไข้ หากยุงกัดคนในช่วงนี้ก็จะรับเชื้อไวรัสมาแพร่ให้กับคนอื่นซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นเด็ก โรคนี้ระบาดในฤดูฝนยุงลายชอบออกหากินในเวลากลางวันตามบ้านเรือนและโรงเรียน ขอบวางไข่ตามภาชนะที่มีน้ำขัง เช่น ขางรถยนต์ กะลา กระจัง จานรองขาตู้กับข้าว แต่ไม่ชอบวางไข่ในท่อระบายน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง

ลักษณะที่สำคัญของไข้เลือดออกคือ

1. ไข้สูงเฉียบพลัน ประมาณ 2-7 วัน
2. เบื่ออาหาร หน้าแดง ปวดศีรษะร่วมกับอาการคลื่นไส้ อาเจียนและอาจมีอาการปวดท้องร่วมด้วย

3. บางรายอาจมีจุดเลือดสีแดงขึ้นตามลำตัว แขน ขา อาจ มีกำเืองออกหรือเลือดออกตามไรฟัน และถ่ายอุจจาระดำเนื่องจากเลือดออก และอาจทำให้เกิดอาการช็อกได้

4. ในรายที่ช็อกจะสังเกตได้จากการที่ไข้ลด แต่ผู้ป่วยซึมลง ตัวเย็น หหมดสติและเสียชีวิตได้

การรักษา

ไม่มีการรักษาเฉพาะสำหรับโรคไข้เลือดออก การรักษเพียงประคับประคองอย่างใกล้ชิด โดยการเฝ้าระวังภาวะช็อกและเลือดออก และการให้สารน้ำอย่างเหมาะสม สมกก็จะทำให้อัตราการเสียชีวิตลดลงต่ำกว่าร้อยละ 1

วิธีที่จะป้องกันและควบคุมไข้เลือดออก

1. กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เช่น กะลา ขางรด กระจับปิ้ง
2. หาฝาปิดภาชนะ เช่น โอ่ง ถังน้ำ
3. ในแหล่งน้ำสาธารณะ อาจจะใช้ยาลูกน้ำเพื่อกินลูกน้ำหรือใส่สารเคมีเพื่อฆ่าลูกน้ำ

สายพันธุ์ไข้เลือดออก

สายพันธุ์ไข้เลือดออกชนิดของเชื้อแดงกัว เชื้อไวรัสแดงกัวเป็น single stranded RNA ไวรัสมียด้วยกัน 4 ชนิด (serotype) DEN1 DEN2 DEN3 DEN4 ซึ่งมี antigen ร่วมกันบางส่วนทำให้เกิดการติดเชื้อชนิดหนึ่ง จะเกิดภูมิคุ้มกันต่อเชื้ออีกชนิดหนึ่ง แต่ภูมิที่เกิดจะอยู่ได้ 6-12 เดือน ส่วนภูมิที่เกิดกับเชื้อที่ป่วยจะมีตลอดชีวิต เช่น หากเป็นไข้เลือดออกจากเชื้อ DEN1 ผู้ป่วยจะมีภูมิต่อเชื้อนี้ตลอดชีวิต แต่จะมีภูมิต่อเชื้อแดงกัวชนิดอื่นเพียง 6-12 เดือนเท่านั้น จากการศึกษาพบว่าการติดเชื้อซ้ำหรือ การติดเชื้อครั้งที่สองจะเป็นสาเหตุของโรคแดงกัวได้ถึงร้อยละ 80-90 ในสมัยก่อนปี 2543 พบว่าการระบาดของเชื้อแดงกัวเกิดจากสายพันธุ์ที่สอง DEN2 แต่หลังจากนั้นพบลดลงแต่จะพบสายพันธุ์ DEN3 มากขึ้น แต่หลัง จากปี 2543 เชื้อสายพันธุ์ที่สอง DEN2 เริ่มกลับมาพบมากขึ้น และมีอัตราการตายสูงเนื่องจากเป็นเชื้อที่หากเป็นแล้วจะเกิดการรุนแรง

อาการของโรคติดเชื้อไข้เลือดออก

ผู้ป่วยที่ติดเชื้อไข้เลือดออกอาจจะไม่มีอาการ หรือมีอาการเพียงเล็กน้อย หรืออาจจะเกิดอาการรุนแรงจนเสียชีวิต เมื่อหายร่างกายจะมีภูมิต่อเชือนั้นตลอดชีวิตความรุนแรงของการติดเชื้อขึ้นกับอายุ ภาวะภูมิคุ้มกันและความรุนแรงของเชื้อติดเชื้อไวรัสเดงกีว มีอาการได้ 3 แบบ คือ

1.การติดเชื้อไข้เดงกีว Dengue Fever

2.ไข้เลือดออก [Dengue hemorrhagic fever-DHF]

3.สำหรับไข้เลือดออกเดงกีวที่ช็อก Denque Shock Syndrome DSS

การทดสอบภูมิที่นิยมทำได้แก่

1.Haemagglutination inhibition (HI) test เป็นการทดสอบที่นิยมทำมากที่สุด เนื่องจากใช้เครื่องมือน้อย การตรวจไม่ยุ่งยากและมีความไวสูง ภูมิชนิดนี้จะเริ่มขึ้นในวันที่ 5 ของไข้ ระดับของภูมิมักจะน้อยกว่า 10 สำหรับภูมิที่เจาะตอนที่ผู้ป่วยหายแล้วภูมิจะขึ้น โดย มากมักจะต่ำกว่า 640 ข้อเสียของการตรวจนี้คือจะขาดความจำเพาะ และไม่สามารถหาว่าเกิดจากเชื้อไข้เลือดออกชนิดไหน

2.Complement fixation (CF) test การตรวจนี้ไม่ เป็นที่นิยมเนื่องจากการตรวจ ต้องใช้เครื่องมือและต้องการทักษะในการทำภูมิ ซึ่งจะเกิดช้ากว่าชนิด Haemag -glutination inhibition แต่จะมีความจำเพาะกับชนิดของเชื้อมากกว่าชนิด Haemagglutination inhibitionเหมาะสำหรับการตรวจหาการติดเชื้อครั้งแรก

3.Neutralization test (NT) การตรวจนี้เป็นการตรวจที่ไวและมีความแน่นอนมากที่สุด และภูมิที่เกิดจะอยู่นาน ทำให้ตรวจเพื่อหาการระบาดของเชื้อ

- IgM -capture enzyme-linked immuno-sorbent assay (MAC-ELISA) เป็นการตรวจหาภูมิต่อเชื้อไข้เลือดออกชนิด IgM ภูมิชนิดนี้จะขึ้นเร็วโดยประมาณวันที่ 5 ของไข้ บางคนก็ขึ้นวันที่ 2-4 แต่บางคนก็ไม่ขึ้น

- IgG ELISA เป็นการตรวจเพื่อหาภูมิต่อเชื้อไข้เลือดออกชนิด IgG ความไวของการตรวจจะไวกว่าชนิด (HI) test แต่ไม่จำเพาะกับชนิดของเชื้อ

การป้องกันโรคไข้เลือดออก

การป้องกันส่วนบุคคล

1. ใส่เสื้อผ้าที่หนาพอสมควรควรใส่เสื้อแขนยาว และกางเกงขายาว เด็กนักเรียนหญิงก็ควรใส่กางเกง
2. การใช้ยาฆ่ายุง เช่น pyrethrum ก้อนสารเคมี
3. การใช้กลิ่นกันยุง เช่น ตะไคร้ หรือสารเคมีอื่นๆ
4. นอนในมุ้งลวดหรือมุ้ง

การควบคุมยุงโดยทางชีวะ

1. เลี้ยงปลาในอ่างน้ำหรือแหล่งน้ำตามธรรมชาติ
2. ใช้แบคทีเรียที่ผลิตสาร toxin ฆ่ายุงได้แก่เชื้อ *Bacillus thuringiensis* serotype H-14 (Bt.H-14) and *Bacillus sphaericus* (Bs)
3. การใช้เครื่องมือดักจับลูกน้ำ ซึ่งเคยใช้ได้ผลที่สนาม บินของสิงคโปร์ แต่สำหรับกรณีประเทศไทยยังได้ผลไม่ดี เนื่องจากไม่สามารถควบคุมแหล่งน้ำธรรมชาติจึงยังมีการแพร่พันธุ์ของยุง

การปฏิบัติเมื่อมีคนเป็น ไข้เลือดออก

- 1.เมื่อมีคนในบ้าน หรือข้างบ้านเป็นไข้เลือดออกควรจะบอกคนในบ้านหรือข้างบ้านว่ามีไข้เลือดออก
- 2.แจ้งสาธารณสุขให้มาฉีดยาหมอกควันเพื่อฆ่ายุง
- 3.ให้สมาชิกในครอบครัวป้องกันการถูกยุงกัด โดยการป้องกันส่วนบุคคลดังกล่าวข้างต้น
- 4.สำรวจภายในบ้าน รอบบ้าน รวมทั้งเพื่อนบ้านว่ามีแหล่งแพร่พันธุ์ยุงหรือไม่ หากมีให้จัดการเสีย
- 5.เฝ้าดูอาการของสมาชิกในบ้านหรือข้างบ้าน ว่ามีไข้หรือไม่ หากมีไข้ให้ระวังว่าอาจจะเป็นไข้เลือดออก
- 6.ให้ผู้ป่วยนอนในมุ้งเพื่อป้องกันยุงกัด